

Utbildningsinspektion i Segeltorpsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Segeltorpsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	61
Grundskola	704

Utbildningen vid Segeltorpsskolan omfattar förskoleklass, årskurs 1-9 och fritidshemsverksamhet. Vid skolan finns dessutom tre kommunövergripande undervisningsgrupper för elever med autism, neuropsykiatriska störningar respektive för asylsökande barn. Till dessa tre grupper kommer elever från olika delar av Huddinge kommun.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i arbetsenheter som i sin tur är uppdelade i arbetslag. I ett av arbetslagen bedrivs en åldersintegrerad montessoriverksamhet från förskoleklass till och med årskurs 5. Rektor och biträdande rektorer har ansvar för olika delar av skolans verksamhet.

Segeltorpsskolan, som ligger i ett radhus- och villaområde, har anor från 1917. Ursprungligen har skolans verksamhet omfattat årskurs 1-6, men för nio år sedan tillkom grundskolans senare del, d.v.s. årskurs 7-9. I takt med att elevantalet ökat och verksamhetsinnehållet breddats har nya byggnader tillkommit. Flera av dessa är baracker som blivit mer eller mindre permanenta. En ny matsal uppfördes år 2002 som ett komplement till den ursprungliga. Vid tillfället för Skolverkets inspektion avslutades återuppbyggnaden av en nerbrunnen del, Björken. Viss del av verksamheten bedrivs i lokaler som delas med företag i Segeltorps centrum och dessutom är ett arbetslag placerat på Juringeskolan, som ligger cirka en kilometer från moderskolan.

Genomförandet av inspektionen i Segeltorpsskolan

Skolverket sände den 10 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Segeltorpsskolan har bestått av undervisningsrådet Gunnel Eriksson och experten Jukka Kuusisto. Besök i Segeltorpsskolan genomfördes den 8-10 september 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Segeltorpsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

På Segeltorpsskolan genomfördes formella intervjuer med den vikarierande rektorn, en biträdande rektor, elevvårdsteamet samt ett urval lärare, elever och föräldrar. Lektioner i förskoleklass, i årskurs 2, 5, 6 och 9 besöktes. Inspektörerna deltog vid klassråd och vid elevrådsmöte för de yngre eleverna. Några elever ansvarade för att guida inspektörerna runt i skolans lokaler och under besöket fördes spontana samtal med elever och personal.

Övrig information av betydelse för inspektionen har varit telefonsamtal, e-post och brev som kommit till Skolverket från elever, personal och föräldrar i Segeltorpsskolan.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Inflytande och delaktighet

Skolans demokratiska uppdrag innebär bland annat att eleverna skall lära sig vad demokrati är samt att verka i demokratiska arbetsformer där elever, personal och föräldrar har inflytande och är delaktiga. Vid Segeltorpsskolan får alla elever lära sig att omsätta detta vid klassråden, vilka fungerar som ett levande forum där eleverna behandlar frågor av främst formell karaktär. Från klassråden förs frågorna vidare till elevrådet. Denna skolning i demokrati berättade eleverna om. Vid inspektionstillfället var elevrådet för de yngre eleverna i en startfas och eleverna anger sådant som de kunnat påverka och exemplifierar med basketkorgar, fotbollsmål och innehåll på klassens timme. En grupp elever berättade att de har kunnat påverka schemats utformning. Elevrådet för årskurs 6-9 hade inte kommit igång vid inspektionstillfället, och de äldre eleverna uttryckte en uppgivenhet när det gäller möjligheterna att påverka.

Inspektörerna bedömer att eleverna vid Segeltorpsskolan har kunskap om demokratins spelregler och att eleverna har möjligheter till inflytande över i första hand praktiska frågor och i viss mån frågor om undervisningens utformning. En enkätundersökning som genomfördes förra läsåret av Huddinge kommun visar dock på stor variation mellan klasserna. Genomgående visar resultaten att de äldre elevernas möjligheter till inflytande och delaktighet är mindre än för de yngre eleverna. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över undervisningen behöver utvecklas. Dessutom bedömer inspektörerna att de äldre elevernas möjligheter till deltagande i olika samrådsorgan behöver stärkas.

Ansvarstagande

De yngre eleverna har tränats i att ta ansvar. Vissa rutiner, vid bland annat samlingen, sköts av elever. Pedagogerna säger att eleverna utvecklat ett ansvarstagande och klarar många uppgifter utan att en vuxen övervakar. I årskurs fem är eleverna ordnade parvis med uppgift att vara varandras läxkompis, vilket innebär att man ansvarar för att ens kompis får hem läxan om denne är sjuk.

Eleverna förstår betydelsen av en god utbildning och tar i de allra flesta fall ansvar för skolarbetet. De förstår också att de har ett arbete att utföra i skolan, något som vissa lärare har lyckats förmedla till dem, uppger föräldrarna.

Etiska förhållningssätt

Enligt inspektörerna präglas atmosfären på Segeltorpsskolan av ett förhållningssätt mellan elever och mellan elever och vuxna, som vittnar om ett medvetet arbete med värdegrundsfrågor. Intervjuade elever, föräldrar och personal nämner dock att det emellanåt finns grupper av elever med uttalade rasistiska åsikter som strider mot den värdegrund som uttalas i skollagen och i läroplanen. Som ett led i att motverka detta har skolan påbörjat ett omfattande och genomtänkt värdegrundsarbete. Det är synnerligen angeläget att skolan tydligt tar avstånd från alla uttryck för främlingsfientlighet och rasism liksom alla andra former av odemokratiska åsikter och handlingar. Det är därför viktigt att skolan vidtar omedelbara åtgärder. Det är också viktigt att skolan i det planerade långsiktiga värdegrundsarbetet ger stort utrymme för samtal och reflektion om bakomliggande värderingar, normer och samhällstraditioner.

Trygghet och lust att lära

Intervjuade elever uppger att de är trygga i skolan, men att det ibland kan förekomma kaxiga elever. Dessutom upplever vissa elever obehag inför några ur personalen, och föräldrar uppger att barnen i några fall känner sig kränkta av vuxna på skolan. Detta bedömer inspektörerna som allvarligt och kan inte accepteras (se vidare kap 3 Arbetet mot kränkande behandling). Den enkätundersökning som tidigare refererats till visar att de yngre eleverna känner en större trygghet i skolan än de äldre.

I förskoleklasserna och bland de yngsta eleverna i grundskolan är lusten att lära påtaglig. Genom en variation mellan praktiska och teoretiska inslag upplever eleverna att de lär sig mycket. I montessoriklassen säger eleverna att de jobbar på en nivå som de själva valt och inspektörerna uppfattar att lärandet därför känns lustfyllt.

Bland de äldre eleverna finns ibland en uppgivenhet som de kopplar till svårigheterna att påverka. En del lektioner upplevs som ensidiga och möjligheterna till lärande känns begränsat. Eleverna påpekar att de för vissa lärare får vara med och styra innehåll och kan välja alternativa sätt för redovisning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna övergripande att resultatet av Segeltorpsskolans arbete med normer och värden inte är godtagbart i alla delar. Segeltorpsskolan behöver utveckla elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen. För de äldre eleverna bör deras möjligheter till deltagande i olika samrådsorgan stärkas. Vidare bedömer inspektörerna det som oacceptabelt att elever känner sig kränkta av vuxna på skolan. Det är också nödvändigt att sko-

lan med full kraft motverkar de tendenser till rasism som vissa elevgrupper ger uttryck för.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål att sträva mot

Inspektionen vid Segeltorpsskolan visar att eleverna ges möjligheter att utveckla de kunskapskvaliteter som uttrycks i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot. I vissa klasser, eller inom vissa ämnen, är dock möjligheten begränsad. Det är oftast de äldre eleverna som inte får samma möjligheter som de yngre eleverna. Däremot uppger alla elever som inspektörerna talat med att de kan arbeta både enskilt, och tillsammans med andra. De elever som inspektörerna talat med uppger att de känner till målen för lärandet.

Kunskaper relaterade till mål att uppnå i årskurs 5 och årskurs 9

Resultaten från de nationella proven i årskurs 5 våren 2004 visar att 92,3 procent av samtliga elever nådde målen i svenska, engelska och matematik. För övriga ämnen i årskurs 5 har skolan inte lämnat några uppgifter. För eleverna i årskurs 9 läsåret 2002/2003 nådde 87 procent målen i samtliga ämnen, meritvärdet var 223 och andelen elever som var behöriga att söka ett nationellt program var 98 procent. SALSA¹, Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala Sambandsanalyser, för läsåret 2002/2003, visar att både meritvärdet och andelen elever som nått målen är högre än det modellberäknade. Resultaten från de nationella proven i årskurs 9 våren 2004 visar att 90,2 procent nådde målen i svenska respektive engelska och 74,4 procent i matematik. Totalt lyckades 68,3 procent av eleverna i samtliga tre ämnen som ingår i det nationella provsystemet.

Inspektörernas granskning av slutbetygen för läsåret 2003/2004 visar att 73 procent av eleverna nådde målen i samtliga ämnen och 88 procent var behöriga till gymnasieskolans nationella program.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kunskapsresultaten våren 2004 på de nationella proven i svenska, engelska och matematik i årskurs 5 är goda. Resultaten i kursplanernas övriga ämnen är dock okända. Skolan bör därför utarbeta rutiner för att utvärdera elevernas kunskapsresultat i samtliga äm-

¹ Analysverktyget SALSA, Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser, ger kommuner och skolor möjlighet att bedöma skolors samlade betygsresultat i ett riksperspektiv. Genom att ta hänsyn till skolors elevsammansättning kan kommuner och skolor få en utgångspunkt för diskussion och analys av skolors förutsättningar, processer och resultat. Verktöget jämför i en statistisk modell kommuners och skolors faktiska betygsresultat avseende "andel elever som uppnått målen" respektive "genomsnittligt meritvärde", med ett modellberäknat värde. I denna beräkning tas hänsyn till bakgrundsfaktorer som föräldrarnas utbildningsnivå, andel elever med utländsk bakgrund och fördelning pojkar/flickor i kommuner och skolor.

nen mot uppnåendemålen för årskurs 5. Kunskapsresultaten i årskurs 9 varierar kraftigt från mycket goda resultat till inte godtagbara. Det är inte godtagbart när en stor andel av eleverna vissa år lämnar skolan utan fullständigt betyg. Segeltorpsskolan bör utarbeta system för att följa elevernas resultat i samtliga ämnen, analysera dessa och vidta åtgärder för att nå en högre måluppfyllelse.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Samverkan i skolmiljön

Skolans demokratiska uppdrag innebär, som tidigare nämnts, bland annat att lära eleverna något om demokrati och att omsätta dessa kunskaper i praktisk handling. För att konkretisera en del av denna uppgift finns på Segeltorpsskolan olika råd. Inspektörerna deltog i klassråd, där det tydligt framkom att eleverna har lärt sig mötesrutiner. Eleverna turas om att vara ordförande och sekreterare. Från varje klass utses sedan representanter till elevrådet. På Segeltorpsskolan finns två elevråd: ett för de yngre eleverna och ett för de äldre. Vid inspektionstillfället startades elevrådet för de yngre eleverna med målsättningen att ”på elevrådet skall eleverna få möta inställningen att ingenting är omöjligt om man är beredd för att jobba för det”. Elevrådet för de äldsta eleverna hade inte kommit igång vid inspektionstillfället, och intervjuade elever hade negativa erfarenheter från tidigare av elevrådets möjligheter att påverka samt hur rutinerna kring arbetet i elevrådet fungerat. Vid inspektionen uppgav elever att de inte kände till om skolan har eller har haft något elevskyddsombud. Senare har ordinarie rektor meddelat att skolan nu har elevskyddsombud, och att de deltar i lokala samverkansgruppen när arbetsmiljöfrågor är på dagordningen.

Personalen i elevrestaurangen har framfört önskemål om att införa ett matråd och enligt uppgift från skolledningen kommer ett sådant att starta.

Segeltorpsskolans föräldraförening uppger att de fungerar som ett bollplank för skolledningen. Föreningen anordnar föreläsningar och diskussioner om bland annat betygssättning, skolans ekonomi och droger. Från föräldraföreningen ingår sedan några medlemmar i skolrådet. Både via föräldraföreningen och skolrådet uttrycks viljan att vara ett stöd till skolledningen och att arbeta för att utveckla verksamheten på skolan.

Utöver att träna eleverna att arbeta i demokratiska former skall skolan verka för att eleverna får ett allt större inflytande över sin utbildning. Läraren skall tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. På Segeltorpsskolan uppger elever att vissa lärare arbetar i den riktningen, medan andra inte gör det. Även lärare berättar hur de på olika sätt arbetar för att eleverna skall få

denna rättighet tillgodosedd (se vidare Pedagogisk verksamhet och undervisning). Inspektörerna bedömer att elevernas reella inflytande kan förbättras.

Arbetet mot kränkande behandling

Läsåret 2003/2004 påbörjades ett strukturerat värdegrundsarbete på Segeltorpsskolan. Genom omfattande enkäter riktade till elever, föräldrar och personal har skolans värdegrundsord utkristalliserats: Respekt, Trygghet, Ansvar och Ärlighet. Inspektörernas bedömning är att det påbörjade arbetet med värdegrunden skapar möjlighet till en gemensam och stabil plattform för Segeltorpsskolan. Intervjuade pedagoger lyfter också fram detta arbete och anser att i detta avseende finns en "röd tråd" för hela skolan.

Segeltorpsskolan har ett handlingsprogram mot mobbning, som redovisar det förebyggande arbetet, hur skolan agerar om mobbning inträffat samt hur man följer upp om insatta åtgärder fått avsedd effekt. I det förebyggande arbetet finns bland annat skolans elevstödare. En pojke och en flicka ur varje klass väljs för detta uppdrag. De valda representanterna skall själva vara goda förebilder och får utbildning för att klara uppdraget. Elevstödjarna på skolan har en egen lokal och får också stort stöd av de vuxna i skolans antimobbingteam. Enligt intervjuade elever fungerar denna verksamhet bra, förutom för de äldsta eleverna. Skolans handlingsprogram täcker inte det vidgade begreppet kränkande behandling och saknar perspektivet vuxen-elev. Som tidigare påpekats finns det elever vid Segeltorpsskolan som upplever sig kränkta av vuxna på skolan, vilket inte kan accepteras. Inspektörerna bedömer att skolan bör revidera sitt handlingsprogram mot mobbning så att det täcker det vidgade begreppet kränkande behandling. Vidare bedömer inspektörerna att skolan måste ta itu med det faktum att vissa elever känner sig kränkta av vuxna på skolan. Utöver att skolan måste vidta sådana åtgärder att detta upphör omedelbart måste skolan utarbeta rutiner för såväl det förebyggande som det ingripande arbetet för att förhindra att någon elev känner sig kränkt av en vuxen. Dessa rutiner skall dokumenteras i skolans handlingsprogram mot kränkande behandling.

Skolhälsovård och elevhälsa

På Segeltorpsskolan anordnas skolhälsovård i enlighet med skollagens bestämmelser. Skolsköterskans ambition är att även arbeta förebyggande.

Läroplanen anger att skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen. Dessutom anger läroplanen att hälso- och livsstilsfrågor skall uppmärksammas. På Segeltorpsskolan är de yngsta eleverna alltid ute på rasterna och inspektörerna har noterat att de är fysiskt aktiva vid dessa tillfällen. I en klass arbetade eleverna med att rita en karta över skolgården för att sedan lägga in förslag på alternativa rundor för promenader. För de äldsta eleverna behandlas, bland annat, inom ämnet hem- och konsumentkunskap olika hälsofrågor. Skolans hälsofrämjande arbete kan dock, enligt inspektörernas bedömning, förbättras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kvaliteten på skolans arbete för en god arbetsmiljö varierar, och kan förbättras både gällande elevernas möjligheter till inflytande och delaktighet via olika råd samt i undervisningen. Vidare bedömer inspektörerna att skolan måste ta itu med det faktum att vissa elever

känner sig kränkta av vuxna på skolan. Skolans handlingsprogram mot mobbning bör täcka det vidgade begreppet kränkande behandling och belysa perspektivet vuxen–elev. Även skolans hälsofrämjande arbete kan, enligt inspektörernas bedömning, förbättras.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Lokala mål och innehåll

Både elever och föräldrar känner till kunskapsmålen. Lärarna är noga med att berätta om dem både i början av terminen och i samband med att olika avsnitt behandlas. I de olika ämnesgrupperna pågår ett arbete med att revidera de lokala bearbetningarna av kursplanerna. Inspektörerna konstaterar att dessa har olika utformning, men är mestadels uppdelade i mål för de olika årskurserna och i något fall finns mål uppställda för förskoleklassen. I de revideringar som presenterats saknas betygskriterier, och elever uppger att de känner sig relativt okunniga när det gäller kriterier (se vidare Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning).

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

På Segeltorpsskolan är arbetslagen för de yngsta eleverna organiserade från förskoleklass till och med årskurs 3, vilket skapar möjligheter att arbeta både åldershomogent och åldersblandat. Däremot är arbetslagen för årskurs 4 och 5 åldershomogena. I årskurs 6-9 är arbetslagen organiserade så att det ena arbetslaget undervisar i årskurs 6 och 8, och det andra undervisar i årskurs 7 och 9. I montessoriklassen bedrivs en åldersintegrerad verksamhet från förskoleklass till och med årskurs 5 och i skolans små undervisningsgrupper bedrivs åldersblandad verksamhet. Omfattningen av undervisningstiden i Segeltorpsskolan ligger något över den av skollagen garanterade undervisningstiden om 6 665 undervisningstimmar i grundskolan.

I skolans arbetsplan för 2003/2004 finns ett åtagande om att ”verka för en röd tråd som alltid kan bli bättre”. I skolans kvalitetsredovisning, där resultaten för verksamhetsåret presenteras, har den ”röda tråden” värdet 7,0 (på en tiogradig skala) för tidigare delen medan senare delen får 4,0. Intervjuade pedagoger upplever att det saknas en ”röd” pedagogisk tråd på Segeltorpsskolan, en åsikt som delas av inspektörerna. Skolverkets inspektörer bedömer dock att skolan inom detta område har mycket att lära av hur arbetet med värdegrunden fungerar, eftersom skolan där är på väg mot enhetlighet i hela verksamheten.

Skolans schema innehåller, för de äldre eleverna, många håltimmar, och eleverna säger att schemat är ”uruselt” – en inställning som delas av lärare och skollledning. Rektor fastställer schema och, enligt grundskoleförordningen, ”därvid skall beaktas att eleverna får såväl en väl avvägd total skoltid i grundskolan som väl avvägda läsår och skoldagar”. Enligt inspektörernas bedömning uppfylls inte grundskoleförordningens föreskrifter för de äldre eleverna avseende väl avvägda skoldagar. På grund av att det saknas uppehållsrum för eleverna väljer de oftast att gå hem under dessa tider, något som inte alltid uppskattas från föräldrahåll. Senare har ordinarie rektor meddelat att det finns rastverksamhet på ”Gården” för eleverna i årskurs 6-9 samt att elevkaféet är öppet i matsalen under vissa tider av dagen.

Individanpassning och individuell studieplanering

På Segeltorpsskolan finns ett resurscentrum där skolans specialpedagoger och speciallärare är verksamma. Skolan har utarbetat ett handlingsprogram för kartläggning av eleverna för att kunna stötta dem i deras strävan att nå de uppsatta målen. I programmet anges att åtgärdsprogram skall upprättas för de elever som inte bedöms nå målen. Från förskoleklassen och för varje årskurs görs olika avstämningar för att följa elevens kunskapsutveckling i svenska, matematik och engelska. Ansvariga pedagoger uppger att man har en mycket god bild av vilka elever som har behov av specialpedagogiska insatser eller av att få undervisning i svenska som andraspråk. Tillsammans med skolledningen och skolköterskan utgör specialpedagogerna skolans elevvårdsteam. Teamet träffas varje vecka för olika uppföljningar och i de fall som behövs lämnas ärendet till elevvårdskonferensen. Enligt uppgift, både från lärare, ansvariga i resurscentrum samt skolledningen får inte alla elever det stöd de behöver. Inspektörerna riktar kritik mot skolan i detta avseende.

För varje elev har läraren en elevmapp, där han eller hon samlar all dokumentation runt eleven för att ha en översikt över vilka insatser som gjorts för att komma till rätta med eventuella svårigheter. Där förvaras bland annat de åtgärdsprogram som upprättats av undervisande lärare.

Skolans små undervisningsgrupper, som nämnts i rapportens inledning, har tillkommit efter behov och de elever som har sin huvudsakliga verksamhet i dessa grupper får det riktade stöd och den hjälp de behöver. Inspektörerna vill dock påpeka vikten av att följa utvecklingen för de elever som går i den nystartade gruppen med asylsökande barn för att tillgodose deras eventuella stödbehov.

Arbetsätt

I en förskoleklass har barnen haft ”sommarläxa” genom att samla på stenar, en uppgift som de fick när deras nuvarande lärare besökte dem i förskolan under våren. Barnen berättar om var de hittat sina stenar och om de har någon favorit. Syftet med stenarna är att använda dem i samband med matematisk inläring. De yngre eleverna berättar om hur de arbetar, och det visar sig vara problembaserat arbete. Under tiden för eget arbete, som eleverna i årskurs 5 och 6 har varje vecka, strävar lärarna efter att öka elevernas inflytande över undervisningen. I samband med projektiden för eleverna i årskurs 6-9 erbjuds eleverna att till viss del välja inom de olika projekten. Bland redovisade projekt utses sedan

de bästa i samband med den högtidliga "Nobelfesten" vid Segeltorpsskolan. Några lärare i de högsta årskurserna berättar om samplanering med eleverna. Utifrån de mål och kriterier som finns uppsatta för arbetsområdet förs diskussioner med eleverna om vilka slags arbeten som kan leda fram mot det aktuella målet. Elever berättar även om att några lärare ger eleverna möjligheter att vara med i planeringsprocessen och att välja redovisningssätt, medan andra pedagoger styr verksamheten på ett likartat sätt lektion efter lektion. Eleverna uttrycker intresse av att vara med och påverka undervisningens utformning och få möjligheter att söka information på flera sätt: via Internet, genom att leta i biblioteket, ringa eller faxa. Dessa möjligheter uppger eleverna som mer eller mindre begränsade på Segeltorpsskolan, något som inspektörerna kan intyga (se vidare Tillgång till verksamhet).

Vägledning och utvecklingssamtal

Alla uttalar sig positivt om utvecklingssamtalen. Både elever och föräldrar upplever att den information som lämnas vid utvecklingssamtalen är bra. Ibland förekommer dock påståenden som "du är jätteduktig", men varken elever eller föräldrar vet i förhållande till vad. Inspektörerna bedömer att skolan i detta avseende kan förtydliga informationen. Enligt grundskoleförordningen bör informationen "grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna". Inför utvecklingssamtalen lämnar alla undervisande lärare i klassen skriftlig information till ansvarsläraren om hur elevens utveckling varit i det aktuella ämnet. Denna information diskuteras under samtalet och nya mål sätts upp i elevens utvecklingsplan som i sin tur följs upp vid nästkommande samtal. När samtalet är slut får eleven hem den skriftliga information som undervisande lärare lämnat.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Elever uppger att det finns många sätt att visa sina kunskaper på, även om prov i någon form är vanligast. Det finns även andra alternativa redovisningssätt, och eleverna nämner: på lektionerna, vid muntliga redovisningar, vid diskussioner men även när eleverna på kvällstid redovisar sina arbeten för föräldrar.

Betygssättningen på Segeltorpsskolan ifrågasätts av elever och föräldrar. Inspektörerna har fått kommentarer som indikerar att det upplevs som om kraven på eleverna är högre för att få ett betyg jämfört med de krav som ställs på andra skolor. Föräldrar uppger att skolans elever klarar sig bra när de kommer till gymnasieskolan, något som ses som ett tecken på att undervisningskvaliteten är hög på Segeltorpsskolan. Inspektionen har visat att resultaten från de nationella proven i årskurs 9 jämförs med betygen, att pedagogerna har diskussioner om betygssättning inom respektive årskurs, men att diskussionerna mellan årskurserna inte förekommer och inte heller med andra skolor. Som tidigare påpekats känner elever sig osäkra på grunderna för betygssättning, varför inspektörerna bedömer att det är en angelägen uppgift för skolan att medvetandegöra eleverna om dem. För elever i årskurs 9 som saknade betyg i något ämne våren 2004 finns skriftliga omdömen.

Samverkan med och öppenhet omvärlden

I Segeltorpsskolan har eleverna i årskurs 8 prao i två veckor. Denna aktivitet uppskattas mycket och upplevs som ett positivt inslag i skolans verksamhet. Skolan har tidigare sponsrats av ett företag i arbetet med elevstödjare, men vid inspektionstillfället hade detta upphört. Skolan har, enligt den information som lämnats till inspektörerna, inga kontakter med andra skolor, företag, institutioner och liknande. Inspektörerna bedömer att skolans kontakter med omvärlden kan utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten övergripande vid Segeltorpsskolan är av god kvalitet, men kan förbättras. Skolan gör ett gott arbete med att följa elevens utveckling i svenska, engelska och matematik och att ge stöd i dessa ämnen, men inspektörerna riktar kritik mot att inte alla elever som har behov av stöd får detta. Skolan bör tydliggöra målen och grunderna för betygssättning. Inspektörerna bedömer även att skolan inte helt lever upp till grundskoleförordningens föreskrifter om väl avvägda skoldagar. Vidare bedömer inspektörerna att skolans omvärldskontakter kan utvecklas.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskilds rättsäkerhet.

Ansvarsfördelning, beslutsordning och kommunikation

Kommunfullmäktige i Huddinge kommun har fastställt sex utvecklingsområden, perspektiv, för samtliga nämnder. Inom dessa har kommunstyrelsen prioriterat vad som gäller för förskole- och grundskolenämnden, FGN. I nämndens verksamhetsplan för innevarande år har nämndens mål samlats i fyra områden.

1. Nöjda invånare – barn och elever
2. Effektiva processer
3. Sund ekonomi
4. Attraktiv arbetsgivare

För vart och ett av dessa områden finns ett antal mål fastslagna av FGN. Nämndens verksamhetsplan är en del av Huddinge kommuns skolplan. Övriga delar är skolornas arbetsplaner, kvalitetsredovisningarna samt "Bilderna av skolan i Huddinge" som visar resultatet av skolornas arbete.

Varje skola formulerar sina åtaganden för att nå upp till nämndens mål. Arbetet med åtaganden sker i två steg där arbetslagen i sina respektive dokument anger hur de avser att arbeta mot nämndens mål. Från samtliga arbetslag växer sedan

skolans arbetsplan fram. Hela målkedjan skall hänga ihop, men i de olika arbetslagens verksamhetsplaner märks i vissa fall en brist i kopplingen mot de övergripande målen, och inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla detta arbete (se vidare Kvalitetssäkring och förbättringsarbete).

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

På Segeltorpsskolan består skolledningen av en rektor och två biträdande rektorer med en dokumenterad ansvarsfördelning. Vid tidpunkten för inspektionen vikarierade en av de biträdande rektorerna som rektor. För vikarierande rektor och biträdande rektor råder oklarhet om delegationsordningen och någon återrapportering till nämnden fungerade inte under ordinarie rektors ledighet. Det är för övrigt oklart om nämnden får någon återrapportering vid ordinarie rektors tjänstgöring. Senare har ordinarie rektor meddelat att rapportering sker till grundskolechefen, men ej direkt till nämnd.

Eleverna känner till rektorn och vilken av de biträdande rektorerna som har ansvar för dem. Däremot upplever både elever och lärare att den ordinarie rektor är osynlig i verksamheten. Pedagogerna har synpunkter på skolledningens sätt att följa upp verksamheten. Vid inspektionen märktes även flera exempel på att skolans ledningsgrupp inte fullt ut upplevdes som en helhet och att det förekom skillnader mellan innehållet i skolans olika dokument och verkligheten. Senare har ordinarie rektor meddelat att en genomgång av skolans dokument pågår. Genomgående uppger pedagoger och föräldrar att den pedagogiska utvecklingen på skolan drivs av lärarna i de olika arbetslagen. Den bristande samverkan mellan arbetslagen bidrar, enligt inspektörerna, till att den pedagogiska verksamheten på Segeltorpsskolan spretar.

På sikt kommer det pedagogiska utvecklingsarbetet att ske genom arbetsgruppen Visionärerna, som består av pedagoger från olika arbetslag. Med en tydlig styrning av en sådan organisation finns möjligheter att skapa en skola, d.v.s. Segeltorpsskolan.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Skolans kvalitetsredovisning presenterar skolans resultat utifrån de nyckelområden som förskole- och grundskolenämnden fastställt. Resultaten baseras på den elevenkät som genomförs av Huddinge kommun och presenteras genom nyckeltal, vars bästa värde är 10. Nyckeltalen är i sin tur uppdelade för tidigaredelen (årskurs 1-5) samt för senaredelen (årskurs 6-9). De resultat som framkommit vid mätningen läsåret 2003/2004 är genomgående lägre för eleverna i senaredelen. Skolan analyserar resultaten och slutligen lämnas förslag till åtgärder för utveckling för läsåret 2004/2005. Inspektörerna bedömer att de mål som redovisas är otydliga i och med att målen bara formuleras med ett enda ord som "Hälsa" och "Trygghet". Vidare är kopplingen mellan resultat och de åtgärder som redovisas för att förbättra måluppfyllelsen svag. Inspektörerna bedömer därför att kvalitetsredovisningen inte uppfyller kraven i skolförfattningarna och att den därför bör förbättras. Kvalitetsredovisningen är dessutom okänd för många lärare, medan vissa av de intervjuade föräldrarna känner till den.

Rättssäkerhetsfrågor

Eleverna vid Segeltorpsskolan erbjuds undervisning som till sin omfattning överstiger den garanterade undervisningstiden. Elevernas frånvaro följs noga och behandlas i samband med utvecklingssamtalen. Föräldrarna får dessutom information om detta via mail eller brev.

Den centrala elevstödsenheten fattar beslut om huruvida en viss elev skall få stöd inom en av de kommunövergripande grupperna. Beslut om sådan placering görs av den centrala elevstödsenheten. Övriga beslut i elevvårdsärenden fanns inte tillgängliga för vikarierande rektor, men enligt uppgift så fattas formella beslut i elevvårdsärenden av rektor.

Föräldrar uppger att de har kanaler in i skolan, via lärarna, om det är något i skolan som de inte känner sig nöjda med.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kvaliteten på styrning och ledning vid Segeltorpsskolan uppvisar brister och att ett utvecklingsarbete bör ske rörande skolans kvalitetsarbete. Kvalitetsredovisningen uppfyller inte kraven i skolförfattningarna och bör därför förbättras. Skolans hantering av delegationsordningen är oklar och bör tydliggöras.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Tillgång till utbildning i grundskolan

Eleverna vid Segeltorpsskolan erbjuds tid för eget arbete och s.k. projekttid. Dessa "tider" har vidareutvecklats från elevens val och innehåller, till viss del, möjligheter för eleverna att göra egna val. Grundskoleförordningens krav på breddning och fördjupning i något av kursplanernas ämnen uppfylls, men eleverna är inte införstådda med att ovan nämnda aktiviteter är skolans utformning av elevens val och de har inte alltid möjlighet att välja själva. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör tydliggöra elevens val och låta elevens val ge reella valmöjligheter för eleverna.

Eleverna erbjuds språkval i enlighet med författningarnas bestämmelser. Spanska efterfrågas i stor utsträckning och i samband med inspektionen delades undervisningsgruppen i årskurs 8 i spanska. Av 79 elever i årskurs 9 läser 26 elever, eller 32,9 procent, engelska. Undervisning i svenska som andraspråk före-

kommer, men behoven är inte så stora. För elever som önskar undervisning i modersmål sker detta efter skoldagens slut och endast från och med årskurs 3.

I ett av arbetslagen fick föräldrarna till de elever som började skolan hösten 2004 i uppgift att inköpa ett startpaket, med pennor, sudd, linjal etc., för ett hundra kronor. Se vidare i kommunrapporten.

Trots att skolans byggnader är av olika ålder och att de ligger utspridda fungerar skolan bra för elever med funktionshinder.

Information om pedagogiska verksamheter

Skolan ger ut ett omfattande informationsmaterial till hemmen i samband med läsårsstart. Vissa föräldrar uppger att de känner sig välinformerade om arbetet i skolan och att de ofta hittar vad de söker på skolans hemsida, medan andra föräldrar efterfrågar mer regelbunden information i form av veckobrev eller liknande. Inspektörerna bedömer att skolans sätt att hantera information till hemmen sker på ett genomtänkt sätt, men att innehållet i informationen skall vara korrekt. Ordinarie rektor har, som tidigare påpekats, meddelat att en översyn av skolans dokument pågår.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan bör tydliggöra elevens val och låta elevens val ge reella valmöjligheter för eleverna. Se kommunrapporten angående avgifter. Vidare bedömer inspektörerna att skolan bör kvalitets-säkra informationsinnehållet.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Personalresurser på skolan

Läsåret 2003/04 hade Segeltorpsskolan lärartjänster på 8,28 lärartjänster/100 elever. För innevarande läsår har den sjunkit till 7,5 lärartjänster/100 elever. Enligt uppgift från skolans ledning beror denna nerdragning på att elevunderlaget sjunkit och som en följd därav skolans budget.

För årskurserna 7-9 har, enligt uppgift, personalomsättningen varit stor. Det finns enligt skolledningen en naturlig förklaring till detta, eftersom flera pedagoger varit föräldralediga.

Skolan har tidigare år haft både kurator och psykolog, men dessa tjänster sorterar numera under Elevstödsenheten. Skolsköterskan har en heltidstjänst, men den är i praktiken endast fylld till 75 procent, något som påverkar möjligheterna att arbeta förebyggande. Senare har ordinarie rektor meddelat att det finns en vikarie på 25 procent, så skolskötersketjänsten blir totalt en heltidstjänst. Skolan har av ekonomiska skäl dragit ner på de specialpedagogiska resurserna.

Personalens kompetens och kompetensutveckling

I den medarbetarenkät som genomförs på samtliga skolor i Huddinge kommun får Segeltorpsskolan ett lågt värde gällande personalens kompetensutveckling. Vid diskussioner med personalen framkommer dock en mer nyanserad bild där vissa pedagoger, som bland annat omfattats av särskild lärarutbildning, SÄL, känner sig väldigt nöjda. Enligt den policy som finns i Huddinge kommun skall pedagogerna som arbetar i de särskilda undervisningsgrupperna få handledning, men enligt uppgift från både personal och skollädares gav ingen handledning vid tidpunkten för inspektionen. Senare har ordinarie rektor meddelat att personalen i de små undervisningsgrupperna och skolsköterskan får handledning.

Läromedel, pedagogiska material och utrustning

Skolbiblioteket och folkbiblioteket i Segeltorp är sammanslagna. Måndagar klockan 15–19 är biblioteket öppet. För att skolan skall få tillgång till biblioteket krävs att läraren bokar tid för en hel klass/grupp. Om elever behöver söka fakta under annan tid finns alltså inte möjlighet att göra det där. Regleringen om skolbibliotek anges i bibliotekslagen där det framgår att ”Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen”. Inspektörerna bedömer att detta inte uppfylls vid Segeltorpsskolan. Tillgången till datorer är begränsad och försvårar möjligheterna till användandet av datorn som ett pedagogiskt hjälpmedel. Beträffande tillgång till materiel för en tidsenlig utbildning, se avsnitt 4.

Lokaler och resursfördelning

Skolans verksamhet bedrivs i lokaler som är utspridda inom det område som hör till Segeltorpsskolan och i intilliggande lokaler som hör till Segeltorps centrum. Därutöver finns ett av arbetslagen på Juringeskolan, som ligger cirka en kilometer från Segeltorpsskolan. Standarden på lokalerna varierar mycket och tillgången till uppehållsytor är starkt begränsad, vilket gör att de äldre eleverna går hem under håltimmar. Skolgårdens utformning vid Segeltorpsskolan ger begränsade möjligheter till stimulans och för de yngsta eleverna finns inte en enda grön yta i anslutning till deras klassrum. För de elever som har sin skolgång vid Juringeskolan finns dock god tillgång till stora grönområden och lekutrusning.

Skolan tillämpar en stram resurstilldelning till arbetslagen p.g.a. den ekonomiska situationen. Enligt uppgift från skolans ledning har man dragit ner 12,88 tjänster för att få budgeten att gå ihop.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgång till läromedel i form av datorer och möjlighet att nyttja skolbibliotek och annan materiel som behövs för en tidsenlig utbildning inte är tillfredsställande och bör förbättras. Vidare bedömer inspektörerna att personalresurserna på skolan bör anpassas efter de behov som eleverna har.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att undervisningen i Segeltorpsskolan övergripande är god kvalitet. Skolans lokalmässiga splittring ställer krav på tydlig styrning och ledning av verksamheten. Möjligheterna till lärande mellan de olika arbetslagen går att utveckla och idén med Visionärerna kan troligen vara ett steg i rätt riktning. Det påbörjade arbetet med att skapa en gemensam värdegrund är ett gott exempel för en ökad samstämmighet på skolan, men fortsättningen av hur det arbetet utvecklas är av stor betydelse för att nå goda resultat av arbetet med värdegrunden.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Elevernas inflytande över undervisningen bör utvecklas.
- Skolan bör utveckla de äldre elevernas möjligheter till deltagande i olika samrådsorgan.
- System för att följa elevernas resultat i samtliga ämnen, analysera dessa och vidta åtgärder bör utvecklas.
- Skolan bör utarbeta rutiner för såväl det förebyggande som det ingripande arbetet för att förhindra att någon elev känner sig kränkt av en vuxen. Dessa rutiner skall dokumenteras i skolans handlingsprogram mot kränkande behandling.
- Skolan bör utveckla det hälsofrämjande arbetet.
- Skolan bör tydliggöra målen och grunderna för betygssättning genom att utveckla de lokala bearbetningarna av kursplanerna och betygskriterierna.
- Elevernas rätt till en väl avvägd skoldag skall beaktas.
- Skolans kontakter med omvärlden bör utvecklas.
- Skolans styrning och ledning bör tydliggöras.
- Rutinerna för återrapportering av delegationsbeslut bör ses över.
- Skolans kvalitetsredovisning bör utvecklas i enlighet med gällande föreskrifter.
- Skolan bör tydliggöra elevens val och låta elevens val ge reella möjligheter för eleverna.
- Skolan bör kvalitetssäkra informationen till hemmen.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elever känner sig utsatta för kränkande behandling av vuxna (1 kap. § tredje stycket skollagen).
- Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen, ges inte stöd i den utsträckning de har rätt till (5 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2005-06-29

Stockholm

Gunnel Eriksson

Jukka Kuusisto